

Súd:	Najvyšší súd SR
Spisová značka:	4Cdo/160/2018
Identifikačné číslo spisu:	6109219994
Dátum vydania rozhodnutia:	29.01.2020
Meno a priezvisko:	JUDr. Alena Svetlovská
Funkcia:	sudca
ECLI:	ECLI:SK:NSSR:2020:6109219994.1

UZNESENIE

Najvyšší súd Slovenskej republiky v spore žalobcu Spolku architektov Slovenska, so sídlom v Bratislave, Panská 15, zastúpeného advokátskou kanceláriou Erben & Erben, s. r. o., so sídlom v Bratislave, Mostová 2 proti žalovanej Ing. U., bývajúcej v U., zastúpenej JUDr. Allanom Böhmom, advokátom so sídlom v Bratislave, Jesenského 2, o zaplatenie 11 016,62 eur s príslušenstvom a protinávrhu žalovanej o náhradu škody, vedenom na Okresnom súde Banská Bystrica, sp. zn. 13C/174/2009, o dovolaní žalobcu proti rozsudku Krajského súdu v Banskej Bystrici z 5. septembra 2017, sp. zn. 14Co/51/2017, takto

rozhodol:

Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici z 5. septembra 2017, sp. zn. 14Co/51/2017 z r u š u j e a vec mu vracia na ďalšie konanie.

Odôvodnenie

1. Okresný súd Banská Bystrica (ďalej aj „súd prvej inštancie“ alebo „okresný súd“) medzitýmnym rozsudkom (v poradí druhým) z 24. októbra 2013, č. k. 13C/174/2009-238 vyslovil, že základ žalobného protinávrhu žalovanej proti žalobcovi o náhradu škody je opodstatnený. Vychádzal z toho, že žalovaná sa až právoplatnosťou rozhodnutia Krajského súdu v Banskej Bystrici z 24. marca 2010, č. k. 16Co/382/2009-794, ktorý nadobudol právoplatnosť 26. apríla 2010, s konečnou platnosťou dozvedela, že jej vznikla škoda, za ktorú zodpovedá žalobca. Mal za to, že autoritatívnym rozhodnutím súdu bolo určené, že zo strany žalobcu ako osoby povinnej došlo k porušeniu povinnosti vydať vec oprávnenej osobe, ako to má na mysli režim upravujúci povinnosti na vydanie nehnuteľnosti podľa § 4 zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách, a boli teda splnené predpoklady zodpovednosti podľa § 5 zákona. Dospel k záveru, že vznesená námietka premlčania nebola dôvodná, pretože žalobca si musel byť vedomý v rámci postupu v reštitučnom konaní, že porušuje povinnosť vydať žalovanej nehnuteľnosť, ktorú si uplatnila v rámci reštitučného konania. Uviedol, že ak žalobca porušil právnu povinnosť, ktorá mu bola neskôr uložená rozhodnutím súdu,

tak potom u neho existovalo vedomie o tom, že môže spôsobiť škodu oprávnenej osobe, teda žalovanej vo forme uplatňovaného ušlého zisku.

2. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu uznesením z 24. novembra 2015, sp. zn. 14Co/371/2014 medzitýmny rozsudok súdu prvej inštancie zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. V odôvodnení uviedol, že zákon č. 87/1991 Zb. v ustanovení § 9 a § 10 ods. 1 stanovil podmienky pre uplatnenie náhrady škody, a tým chcel v súlade s ustanovením § 1 zabrániť ďalším krivdám, ktoré by mohli vzniknúť, a preto náhradu škody obmedzil len na podmienky zákona, ktoré sú v ňom uvedené. Bol názoru, že žalovaná by vzájomným návrhom proti žalobcovi mohla uplatňovať len také nároky, ktoré by súviseli s porušením jeho povinnosti ako povinnej osoby nakladať aj s vecami so starostlivosťou riadneho hospodára podľa § 9 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb. od účinnosti zákona do vydania veci.

3. Ústavný súd Slovenskej republiky nálezom zo 14. septembra 2016, sp. zn.

I. ÚS 357/2016-23 uznesenie Krajského súdu v Banskej Bystrici, sp. zn. 14Co/371/2014

z 24. novembra 2015 zrušil a vec mu vrátil na ďalšie konanie. Vyslovil záver, že až do doby, keď sa povinná osoba ocitne v omeškaní so splnením povinnosti vydať vec oprávnenej osobe dobrovoľne, možno u oprávnenej osoby uvažovať o možnom vzniku škody na ušlom zisku.

Ide o škodu spôsobenú protiprávnym konaním povinnej osoby. Okolnosť, že prebieha reštitučné konanie, povinnú osobu nezbavuje povinnosti vydať vec dobrovoľne oprávnenej osobe. Aj keď je zrejmé, že spor o náhradu ušlého zisku vzniknutého porušením povinnosti vydať vec včas podľa reštitučného zákona, začatý oprávnenou osobou voči osobe povinnej počas trvania reštitučného konania, je závislý na výsledku tohto konania, nič to nemení

na závere, že možnosť domáhať sa náhrady ušlého zisku voči povinnej osobe má oprávnená osoba už aj v priebehu reštitučného konania.

4. Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej aj „odvolací súd“) na odvolanie žalobcu rozsudkom z 5. septembra 2017, sp. zn. 14Co/51/2017 medzitýmny rozsudok súdu

prvej inštancie potvrdil. V odôvodnení svojho rozhodnutia uviedol, že v zmysle § 193 C. s. p. je viazaný rozhodnutím Ústavného súdu Slovenskej republiky, keď toto ustanovenie obsahuje výpočet rozhodnutí, ktorými je súd viazaný, a teda ktoré si nemôže posúdiť sám

ako prejudiciálnu otázku. Ďalej uviedol, že Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom náleze zaujal záver, že porušenie povinnosti podľa § 5 zákona č. 87/1991 Zb. je porušením právnej povinnosti, ktoré porušenie zakladá nárok na náhradu škody v zmysle § 420 ods. 1

a nasl. Občianskeho zákonníka a ak súd prvej inštancie svojim medzitýmny rozsudkom rozhodol tak, že základ protinávru žalovanej na náhradu škody je daný, nemal krajský súd vzhľadom na vyslovený záver ústavného súdu inú možnosť ako rešpektovať tento záver,

a preto rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. Uzavrel, že inými otázkami ako právnym základom nároku sa nezaoberal.

5. Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podal dovolanie žalobca (ďalej aj „dovolateľ“). Žiadal, aby dovolací súd rozsudok odvolacieho súdu zrušil a vec mu vrátil

na ďalšie konanie. Posudzujúc podľa obsahu prípustnosti a zároveň dôvodnosti podaného dovolania odôvodnil ustanovením § 420 písm. f/ C. s. p. tým, že odvolací súd znemožnil žalobcovi uskutočňovať procesné práva pred súdom v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces. Namietal nepreskúmateľnosť rozsudku odvolacieho súdu,

keď z odôvodnenia rozsudku je možné vidieť akúsi rezignáciu na postavenie odvolacieho súdu ako súdnej autority, ktorá má náležite rozhodnúť o opravnom prostriedku na základe aktuálneho skutkového a právneho stavu, ktorý existoval v čase rozhodovania odvolacieho súdu. Odvolací súd, zrejme „dotknutý“ nálezom Ústavného súdu, svojim rozsudkom len formálne potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie s odkazom na závery nálezu. Zdôraznil, že po vydaní nálezu

obe strany sporu predložili do odvolacieho konania písomné vyjadrenia k nálezu, a teda skutkový a právny základ predmetu sporu bol po vydaní nálezu iný, než v čase vydania rozsudku súdu prvej

inštancie, na čo odvolací súd nereagoval. Uviedol, že ústavný súd korigoval právny názor odvolacieho súdu len v tom smere, že reštitučný zákon stanovil podmienky pre uplatnenie náhrady škody povinnou osobou len podľa § 9 a § 10 zákona a uviedol, že zodpovednosť za škodu môže za podmienok uvedených v bode 12 a 13 nálezu založiť aj porušenie povinnosti vydať vec podľa § 5 zákona. Na druhej strane ale uviedol,

že o porušení povinnosti nemožno hovoriť počas doby, v priebehu ktorej nebude možné uzavrieť, že oprávnená osoba po zaslaní výzvy povinnej osobe svoj nárok na vydanie veci „preukázala“, resp. hodnoverne preukázala. Ústavný súd nijako nevylúčil použitie § 106 Občianskeho zákonníka na daný spor a ani sa nijako nevyjadril k priamemu či nepriamemu úmyslu žalobcu v súvislosti s povinnosťou žalobcu vydať žalovanej nehnuteľnosť. Namietal, že rozsudok súdu prvej inštancie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci v otázke premlčania nároku na náhradu škody a napriek jeho odvolacej námietke k tejto otázke, odvolací súd sa k tejto právnej otázke nijako nevyjadril, čím porušil svoju povinnosť vyplývajúcu z § 387 ods. 3 C. s. p.

6. Žalovaná vo svojom vyjadrení k dovolaniu uviedla, že nepreskúmateľnosť rozhodnutia nezakladá zmätočnosť rozhodnutia a prípustnosť dovolania. Bola názoru, že súd prvej inštancie sa v medzitýmnom rozsudku riadne vysporiadal so všetkými zákonnými predpokladmi vzniku zodpovednosti žalobcu za škodu jej spôsobenú, vrátane otázky údajného premlčania tohto nároku, resp. ostatných právne a skutkovo relevantných otázok.

Ďalej podrobne rozoberala skutkový a právny stav veci.

7. Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej aj „najvyšší súd“ alebo „dovolací súd“) ako súd dovolací (§ 35 C. s. p.), po zistení, že dovolanie podala v stanovenej lehote (§ 427 ods. 1 C. s. p.) strana zastúpená v súlade so zákonom (§ 429 ods. 1 C. s. p.), v ktorej neprospech bolo rozhodnutie vydané (§ 424 C. s. p.), bez nariadenia pojednávania (§ 443 C. s. p.), dospel k záveru, že dovolanie žalobcu je nielen procesne prípustné, ale aj dôvodné.

8. Podľa § 420 písm. f/ C. s. p. dovolanie je prípustné proti každému rozhodnutiu odvolacieho súdu vo veci samej alebo ktorým sa konanie končí, ak súd nesprávnym procesným postupom znemožnil strane, aby uskutočňovala jej patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

9. Podstatou práva na spravodlivý súdny proces je možnosť fyzických a právnických osôb domáhať sa svojich práv na nestrannom súde a v konaní pred ním využívať všetky právne inštitúty a záruky poskytované právnym poriadkom. Integrálnou súčasťou tohto práva je právo na relevantné, zákonu zodpovedajúce konanie súdov a iných orgánov Slovenskej republiky (I. ÚS 26/94), v ktorom sa uplatnia všetky zásady súdneho rozhodovania v súlade so zákonmi a pri aplikácii ústavných princípov, ako napr. právnej istoty, legitímneho očakávania, legality a pod., ktoré sú obsahom právneho štátu (čl. 1 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky).

10. Princípu práva na spravodlivý proces zodpovedá právo účastníka na určitú kvalitu súdneho rozhodnutia a povinnosť súdu svoje rozhodnutie riadne odôvodniť, pričom sa musí vysporiadať so všetkými relevantnými námietkami uplatnenými účastníkmi konania, a to spôsobom zodpovedajúcim miere ich závažnosti. Porušením práva na spravodlivý proces je aj stav, keď v hodnotení skutkových zistení a skutkových záverov abscentuje určitá časť skutočností, ktoré vyšli v konaní najavo, eventuálne - alebo tým skôr - pokiaľ boli stranami sporu namietané, no napriek tomu ich odvolací súd náležitým spôsobom v celom súhrne posudzovaných skutočností nezhodnotil bez toho, že by dodatočným spôsobom odôvodnil ich bezvýznamnosť či irelevantnosť (4Cdo/102/2017). Pokiaľ takto odvolací súd postupoval aj v prejednávanej veci, dopustil sa svojvôle zakázanej preň v čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a založil tým nepreskúmateľnosť ním vydaného rozhodnutia a v dôsledku toho

aj jeho protiústavnosť. Ak nie sú totiž zrejmé dôvody toho-ktorého rozhodnutia, nastávajú obdobné následky ako tie, ktoré vedú k nezákonnosti a hlavne k nepresvedčivosti rozhodnutia, čo je však v rozpore nielen s požadovaným účelom súdneho konania, ale tiež aj so zásadami spravodlivého procesu; len náležité, t. j. zákonom vyžadovaným spôsobom odôvodnené rozhodnutie napĺňa - ako neoddeliteľná súčasť „stanoveného postupu“ - ústavné kritériá vyplývajúce preň z čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (I. ÚS 33/2012). Z uvedeného potom vyplýva, že k porušeniu práva na spravodlivý proces v zmysle ustanovenia § 420

písm. f/ C. s. p. môže dôjsť aj nepreskúmateľnosťou napadnutého rozhodnutia (porov. I. ÚS 105/06, III. ÚS 330/2013, 4Cdo/34/2018, 4Cdo/3/2019, 5Cdo/57/2019, 8Cdo/152/2018).

11. V súlade s § 220 ods. 2 C. s. p. v spojení s § 393 ods. 2 C. s. p. musí súd v odôvodnení rozhodnutia podať výklad opodstatnenosti a zákonnosti výroku rozhodnutia

a musí sa vyporiadať so všetkými rozhodujúcimi skutočnosťami a jeho myšlienkový postup musí byť v odôvodnení dostatočne vysvetlený s poukazom na zistené rozhodujúce skutočnosti, ale tiež s poukazom na ním prijaté právne závery. Účelom odôvodnenia rozhodnutia je vysvetliť postup súdu a dôvody jeho rozhodnutia. Odôvodnenie rozhodnutia súdu nižšej inštancie navyše musí byť aj dostatočným podkladom pre uskutočnenie prieskumu v dovolacom konaní.

Ak rozhodnutie súdu nižšej inštancie neobsahuje náležitosti uvedené v § 220 ods. 2 C. s. p., v spojení s § 393 ods. 2 C. s. p. je nepreskúmateľné. Takéto arbitrárne rozhodnutie súdu odníma strane sporu možnosť uskutočňovať procesné práva a v konečnom dôsledku porušuje jej právo na spravodlivý súdny proces (čo zakladá vadu konania podľa § 431 ods. 1 C. s. p. v spojení s § 420 písm. f/ C. s. p.), pretože jej upiera možnosť náležite skutkovo a právne argumentovať proti rozhodnutiu súdu v rámci opravných prostriedkov.

12. V prejednávanej veci súd prvej inštancie medzitýmnym rozsudkom z 24. októbra 2013, č. k. 13C/174/2009-238 vyslovil, že základ žalobného protinávrhu žalovanej

proti žalobcovi o náhradu škody je opodstatnený. Proti tomuto rozsudku podal žalobca odvolanie, v ktorom namietal, že súd prvej inštancie nesprávne zistil skutkový stav

a vec nesprávne právne posúdil, pričom vychádzal z názoru, že ustanovenie § 10 ods. 1

veta druhá zákona č. 87/1991 Zb. vylučuje použitie všeobecných ustanovení Občianskeho zákonníka o náhrade škody, argumentoval, že nie je preukázané, či to, že dohoda o vydaní veci nebola medzi účastníkmi uzatvorená v lehote uvedenej v § 5 ods. 3 zákona v dôsledku porušenia právnej povinnosti žalobcu alebo v dôsledku porušenia právnej povinnosti žalovanej ustanovenej v § 5 ods. 1 zákona, a to preukázať svoj nárok na vydanie veci, namietal posúdenie otázky premlčania nároku i otázku začatia plynutia premlčacej doby, ako i otázku posúdenia priameho či nepriameho úmyslu na strane žalobcu. Odvolací súd svojím rozsudkom

z 5. septembra 2017, č. k. 14Co/51/2017 rozsudok súdu prvej inštancie potvrdil. V odôvodnení svojho rozhodnutia citoval nález Ústavného súdu Slovenskej republiky, č. k. I. ÚS 357/2016

zo 14. septembra 2016 a uviedol, že vzhľadom na vyslovený záver ústavného súdu nemal inú možnosť, ako tento záver rešpektovať. Je teda nepochybné, že odvolací súd na odvolacie námietky žalobcu nereagoval a vo svojom rozhodnutí sa nimi vôbec nezaoberal. Preto najvyšší súd zdieľa presvedčenie žalobcu, že odvolací súd bol „dotknutý“ nálezom ústavného súdu a rozsudok súdu prvej inštancie len formálne potvrdil. Dovolací súd navyše uvádza, že ústavný súd vo svojom náleze vyslovil právny názor, že „ak § 5 reštitučného zákona ukladá povinnej osobe vydať vec na základe včasnej písomnej výzvy oprávnenej osoby, ktorá preukáže

svoj nárok na vydanie veci a uvedie spôsob jej prevzatia štátom, a to tým spôsobom,

že s ňou uzavrie dohodu o vydaní veci a vec vydá najneskôr do 30 dní po plynutí lehoty uvedenej v § 5 ods. 2 reštitučného zákona, ide o právnu povinnosť. Porušenie tejto povinnosti môže založiť zodpovednosť povinnej osoby za vznik škody tým spôsobenej oprávnenej osobe, a to v režime § 420 ods. 1 Občianskeho zákonníka. K tomu však treba dodať, že o porušenie povinnosti vydať vec v zmysle § 5 reštitučného zákona nepôjde počas doby, v priebehu ktorej nebude možné uzavrieť, že oprávnená osoba svoj nárok na vydanie veci „preukázala“,

resp. hodnoverne preukázala.“ Zároveň uviedol, že možnosť domáhať sa náhrady ušlého zisku voči

povinnej osobe má oprávnená osoba už aj v priebehu reštitučného konania.

Je teda nepochybné, že ústavný súd dospel k záveru, že porušenie povinnosti môže založiť zodpovednosť za vznik škody a nie ako vo svojom rozhodnutí konštatoval odvolací súd, ktorý uviedol, že ústavný súd zaujal záver, že porušenie povinnosti podľa § 5 zákona je porušením právnej povinnosti, ktoré porušenie zakladá nárok na náhradu škody. Dovolací súd ďalej zdôrazňuje, že súd prvej inštancie rozhodol medzitýmnym rozsudkom a týmto rozsudkom sa súd vyjadruje k tomu, či žalobca má vôbec na požadované plnenie právo a v akom rozsahu. Medzitýmnym rozsudkom musí byť rozhodnuté o celom základe prejednávanej veci.

Pri žalobách zo zodpovednostných nárokov je potrebné základom prejednávanej veci rozumieť vyriešenie otázky zodpovednosti žalovaného, vrátane otázky spoluzavinenia žalobcu (ak prichádza do úvahy), prípadne aj ďalšieho žalovaného na vzniku škody, aby tak

po právoplatnosti medzirozsudku zostala na vyriešenie len otázka výšky nároku poškodeného zodpovedajúca miere zistenej zodpovednosti (Zborník IV, str. 747). Za základ prejednávanej veci, o ktorom môže súd rozhodnúť medzirozsudkom, treba teda spravidla považovať všetky sporné otázky vyplývajúce z uplatňovaného nároku, ktoré musí posúdiť, ak má o veci rozhodnúť, s výnimkou výšky nároku. Tak je to napríklad vtedy, keď súd na podklade žaloby o náhradu škody posúdi, či ku škode došlo, či žalovaný škodu spôsobil a či za ňu zodpovedá,

či škoda bola spôsobená aj zavinením poškodeného, prípadne či nárok nie je premlčaný

(ak bola vznesená námietka premlčania) alebo či nezanikol. Následne po právoplatnosti medzitýmneho rozsudku súd konečným rozsudkom rozhodne už len o výške uplatneného nároku, pričom v tomto konaní súd už nemôže posudzovať otázky, ktoré sa týkajú samotného základu nároku z dôvodu prekážky *res iudicatae*. Vzhľadom na uvedené bolo povinnosťou odvolacieho súdu zaoberať sa všetkými odvolacími námietkami žalobcu uvedenými v podanom odvolaní. Pokiaľ odvolací súd uviedol vo svojom rozhodnutí, že inými otázkami, ako právnym základom nároku, sa nezaoberal, nebol tento jeho postup správny a i týmto došlo k porušeniu práva žalobcu na spravodlivý proces.

13. Tento nedostatok odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu v otázke väd konania namietaných dovolateľom má za následok, že napadnuté rozhodnutie nespĺňa požiadavky stanovené súdu v ustanovení § 220 ods. 2 C. s. p. v spojení s § 393 ods. 2 C. s. p. na riadne odôvodnenie rozsudku. Z tohto dôvodu je dovolanie žalobcu procesne prípustné podľa § 420 písm. f/ C. s. p. a dovolateľ v ňom dôvodne namieta ním uvádzanú procesnú vadu zmätočnosti, pretože mu týmto nesprávnym procesným postupom súdu bolo znemožnené realizovať jemu patriace procesné práva v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces.

14. Vzhľadom k zisteniu, že v konaní došlo k procesnej vade podľa § 420 písm. f/

C. s. p., ktorá skutočnosť je okolnosťou, pre ktorú musí dovolací súd napadnuté rozhodnutie vždy zrušiť, pretože rozhodnutie vydané v konaní postihnutom tak závažnou procesnou vadou nemôže byť považované za správne, Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudok odvolacieho súdu zrušil (§ 449 ods. 1 C. s. p.) a vec mu vrátil na ďalšie konanie (§ 450 C. s. p.). Vzhľadom na výskyt vady v zmysle § 420 písm. f/ C. s. p. dovolací súd sa už nezaoberal ďalšími námietkami uvedenými v dovolaní.

15. Ak bolo rozhodnutie zrušené a ak bola vec vrátená na ďalšie konanie a nové rozhodnutie, súd prvej inštancie a odvolací súd sú viazaní právnym názorom dovolacieho súdu (§ 455 C. s. p.). Ak dovolací súd zruší rozhodnutie a ak vráti vec odvolaciemu súdu alebo súdu prvej inštancie na ďalšie konanie, rozhodne tento súd o trovách pôvodného konania a o trovách dovolacieho konania (§ 453 ods. 3 C. s. p.).

Toto rozhodnutie prijal senát Najvyššieho súdu Slovenskej republiky pomerom hlasov 3 : 0.

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustný opravný prostriedok.